

Неорганічна хімія

Роман Гладішевський

кафедра неорганічної хімії

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

Тема 34.

**Внутрішня та вторинна
періодичність.**

Аналогія між елементами

Вертикальна

Групова
однакова
кількість
валентних
електронів

Типова
однаковий тип
орбіталей

Електронна
однотипність
структури
валентних
рівнів

Шарова
відсутність
зовнішніх або
передзовнішніх
кайносиметрич-
них електронів

Контракційна
спільний вплив
кайносиметрії
та лантаноїдної
контракції

Горизонтальна

Діагональна

Зірковість системи

Групова

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
H							He
Li	Be	B	C	N	O	F	Ne
Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe Co Ni
Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru Rh Pd
Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	La-Lu	Hf	Ta	W	Re	Os Ir Pt
Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Em
Fr	Ra	Ac-					

Аналогія між елементами

Вертикальна

Групова
однакова
кількість
валентних
електронів

Типова
однаковий тип
орбіталей

Електронна
однотипність
структури
валентних
рівнів

Шарова
відсутність
зовнішніх або
передзовнішніх
кайносиметрич-
них електронів

Контракційна
спільний вплив
кайносиметрії
та лантаноїдної
контракції

Горизонтальна

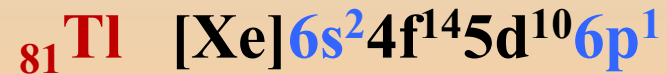
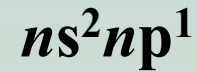
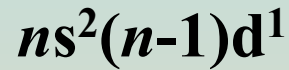
Діагональна

Зірковість системи

Типова

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
H							He	
Li	Be		B	C	N	O	F	Ne
Na	Mg		Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Sc		Ti	V	Cr	Mn	Fe Co Ni
Cu	Zn		Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	Y		Zr	Nb	Mo	Tc	Ru Rh Pd
Ag	Cd		In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	La-Lu		Hf	Ta	W	Re	Os Ir Pt
Au	Hg		Tl	Pb	Bi	Po	At	Em
Fr	Ra	Ac-						

Типова

Аналогія між елементами

Вертикальна

Групова
однакова
кількість
валентних
електронів

Типова
однаковий тип
орбіталей

Електронна
однотипність
структури
валентних
рівнів

Шарова
відсутність
зовнішніх або
передзовнішніх
кайносиметрич-
них електронів

Контракційна
спільний вплив
кайносиметрії
та лантаноїдної
контракції

Горизонтальна

Діагональна

Зірковість системи

Електронна

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
H							He
Li	Be	B	C	N	O	F	Ne
Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe Co Ni
Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru Rh Pd
Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	La-Lu	Hf	Ta	W	Re	Os Ir Pt
Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Em
Fr	Ra	Ac-					

Електронна

Повна – однотипна структура валентних рівнів за будь-яких ступенів окиснення.

Неповна – однотипність поширюється на окремі ступені окиснення елементів.

		-3	0	+3	+5
$_{33}\text{As}$	$[\text{Ar}]4s^23d^{10}4p^3$	8e	5e	2e	18e
$_{51}\text{Sb}$	$[\text{Kr}]5s^24d^{10}5p^3$	8e	5e	2e	18e
$_{83}\text{Bi}$	$[\text{Xe}]6s^24f^{14}5d^{10}6p^3$	8e	5e	2e	18e

		-3	0	+3	+5
$_{15}\text{P}$	$[\text{Ne}]3s^23p^3$	8e	5e	2e	8e
$_{23}\text{V}$	$[\text{Ar}]4s^23d^3$				8e
$_{33}\text{As}$	$[\text{Ar}]4s^23d^{10}4p^3$	8e	5e	2e	

Аналогія між елементами

Вертикальна

Групова
однакова
кількість
валентних
електронів

Типова
однаковий тип
орбіталей

Електронна
однотипність
структури
валентних
рівнів

Шарова
відсутність
зовнішніх або
передзовнішніх
кайносиметрич-
них електронів

Контракційна
спільний вплив
кайносиметрії
та лантаноїдної
контракції

Горизонтальна

Діагональна

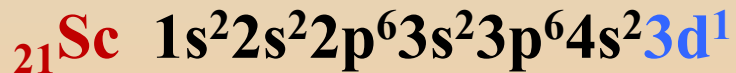
Зірковість системи

Шарова

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
H							He
Li	Be	B	C	N	O	F	Ne
Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe Co Ni
Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru Rh Pd
Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	La-Lu	Hf	Ta	W	Re	Os Ir Pt
Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Em
Fr	Ra	Ac-					

Шарова

Кайносиметрія – явище, коли електронні орбіталі в атомах хімічних елементів з'являються вперше по мірі збільшення атомного номера (**1s, 2p, 3d, 4f, 5g**).

Аналогія між елементами

Вертикальна

Групова
однакова
кількість
валентних
електронів

Типова
однаковий тип
орбіталей

Електронна
однотипність
структури
валентних
рівнів

Шарова
відсутність
зовнішніх або
передзовнішніх
кайносиметрич-
них електронів

Контракційна
спільний вплив
кайносиметрії
та лантаноїдної
контракції

Горизонтальна

Діагональна

Зірковість системи

Контракційна

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
H							He
Li	Be	B	C	N	O	F	Ne
Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe Co Ni
Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru Rh Pd
Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	La-Lu	Hf	Ta	W	Re	Os Ir Pt
Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Em
Fr	Ra	Ac-					

Аналогія між елементами

Вертикальна

Групова
однакова
кількість
валентних
електронів

Типова
однаковий тип
орбіталей

Електронна
однотипність
структури
валентних
рівнів

Шарова
відсутність
зовнішніх або
передзовнішніх
кайносиметрич-
них електронів

Контракційна
спільний вплив
кайносиметрії
та лантаноїдної
контракції

Горизонтальна

Діагональна

Зірковість системи

Горизонтальна

хімічна подібність:

фероїди, платиноїди

Діагональна

близькість за хімічною функцією:

CO_2 , P_2O_5 , SeO_3 , I_2O_7

Зірковість системи

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
H							He
Li	Be	B	C	N	O	F	Ne
Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe Co Ni
Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru Rh Pd
Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	La-Lu	Hf	Ta	W	Re	Os Ir Pt
Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Em
Fr	Ra	Ac-					

Типи періодичності зміни властивостей елементів

Основна

(зумовлена періодичним повторенням електронних конфігурацій атомів)

Вторинна (вертикальна)

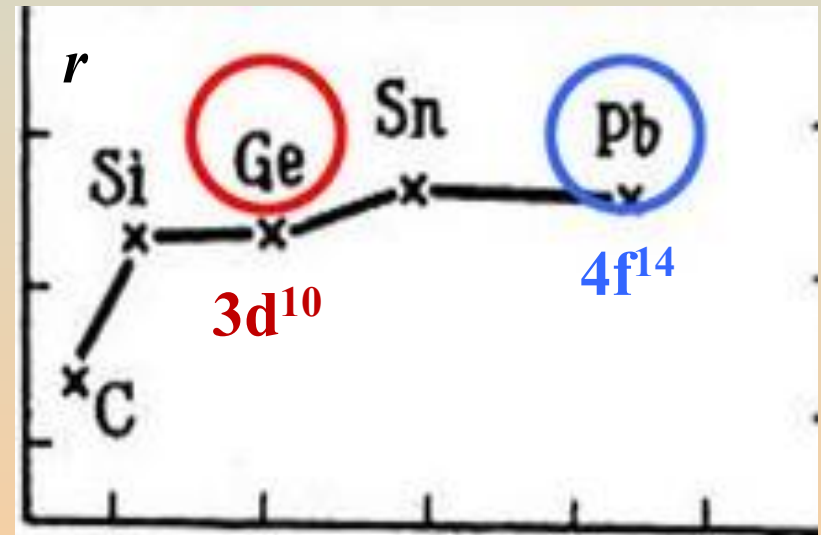
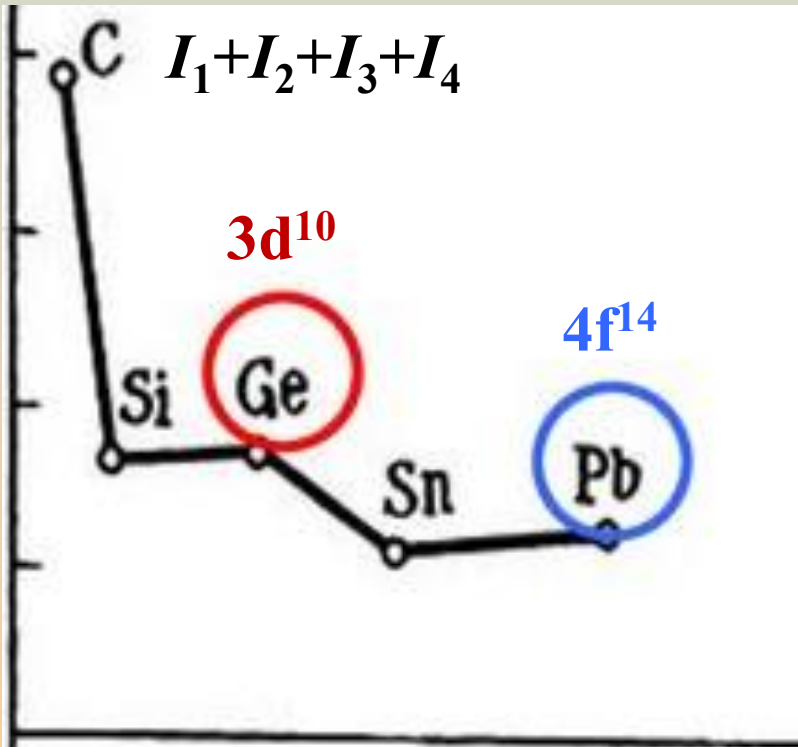
немонотонний характер зміни властивостей у межах однієї підгрупи елементів

Внутрішня (горизонтальна)

немонотонний характер зміни властивостей у горизонтальних рядах p -, d - і f -елементів

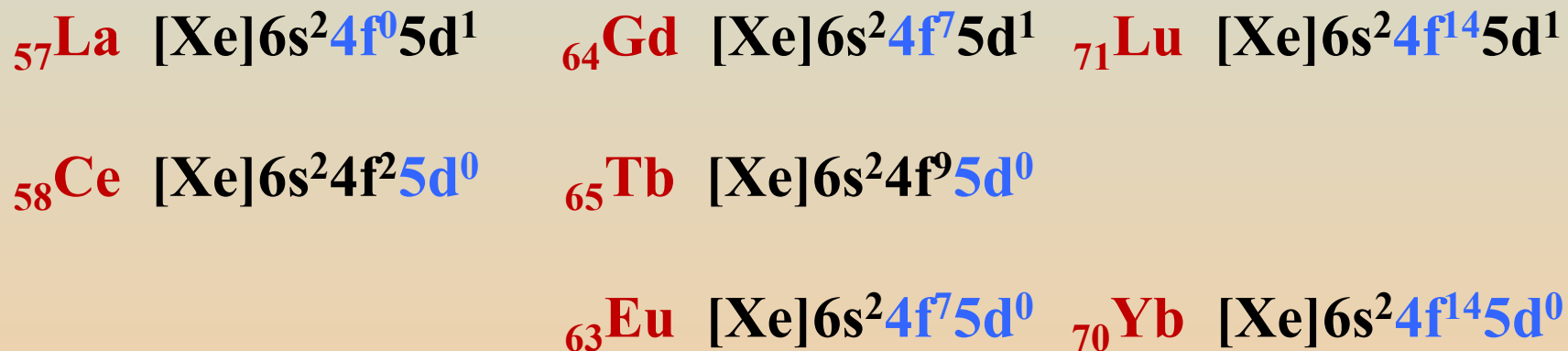
Вторинна

Немонотонний характер зміни властивостей у межах однієї підгрупи елементів, зумовлений заповненням внутрішніх d- і f-підрівнів, що призводить до стиснення атома, екранування ядра атома і проникнення зовнішніх електронів до ядра.

Внутрішня

Немонотонний характер зміни властивостей у горизонтальних рядах p-, d- і f-елементів, зумовлений двоетапним заповненням p-, d- і f-підрівнів згідно з правилом Гунда.

Закономірності зміни властивостей елементів

Періодичність властивостей простих і складних речовин

Властивості елемента – це властивості атомів.

Атомні властивості елемента – атомна маса, розмір, електронна конфігурація, потенціал іонізації, спорідненість до електрона.

Хімічні властивості елемента – ефективний заряд, електронегативність, ступінь окиснення, валентність, координаційне число, вид хімічного зв'язку, валентний кут.

Фізичні властивості речовини – агрегатний стан, колір, густина, температура топлення та кипіння, тепло- та електропровідність, твердість, ковкість, коефіцієнти заломлення, розширення.

Хімічні властивості речовини – окисно-відновні (стійкість, взаємодія з окисниками та відновниками), кислотно-основні (взаємодія гідроксидів і деяких водневих сполук із кислотами та основами), комплексоутворювальні.

